

VIENALAISKYLIEN OPETTAJASUKU

Juakkosen suvun patriarkka Juakkosen Oleksei Vuokkiniemen Kivijärveltä.

Syvällä metsien keskellä vaarojen ympäröimänä uinuu pieni karjalainen kylä, Vuokkiniemen Kivijärvi, josta matkaa Suomen rajalle on linnuntietä mitaten noin kolme kilometriä. Kyläpahasessa on 35 taloa. Parempi oikeastaan sanoa oli — noin 50 vuotta sitten, jolloin siellä olin viimeisen kerran. — Keskelä kylää kohosi suuri karjalaistyylinen Juakkosen Oleksein talo, äitini lapsuudenkoti, ja juuri sen tähden talo ja sitä asunut Juakkosen suku ovat minulle läheisiä. Äitini isä, Juakkosen Oleksei eli ja kuoli esi-isänsä tapaan siinä talossa. Vain kerran elämässään hän teki niin tavattoman teon, että kävi Turun puolesta saakka poikiensa vieraana. Hänen lastensa ja lastenlastensa tie on vienyt synnyinsijoilta tänne Suomen puolelle. Täällä

he ovat hajaantuneet ympäri maata ja hakeutuneet kuka millekin elämänelälle. Jostakin merkillisestä kohtalon oikusta monet tämän suvun jäsenet ovat hakeutuneet opettajan vaativalle uralle.

Juakkosen Oleksein pojat Pekka, Oleksei ja Matti lähtivät jo nuorina Suomeen laukkurysiksi. Vaurastuttuaan he perustivat kauppvoja Länsi-Suomeen. Niinpä Olekseilla oli kauppa Loimaalla ja Mellilässä, Matilla Mellilässä ja Kyrössä ja Pekalla Loimaalla. Koska Pekka ei ollut saanut käydä koulua Karjalassa, hän luki ja suoritti kansakoulukurssin Loimaan Peräkylän koulussa suoriutuen erittäin hyvin arvosanoin. Opettajansa Simo Hirvosen kehoituksesta Pekka lähti Sortavalan opettajaseminaariin, ja niin hänestä tuli Juakkosen suvun ensimmäinen opettaja. Hän meni sittemmin naimisiin impilahtelaisen luokkatoverinsa kanssa ja kaikki heidän kolme lastaan ovat valmistuneet opettajiksi samasta oppilaitoksesta, Sortavalan seminaarista, niinkuin myös nuoremman Oleksein kaksi lasta, tytär ja poika. Tytär suoritti pitkän päivätyön Suojärven kouluissa; poika kuoli keuhkotautiin Vuokkiniemellä tätinsä, opettaja Nasti Lesosen, luona juuri kahta viikkoa ennen kuin karjalaisten täytyi lähteä mierontielle Suomeen.

Juakkosen Oleksein tyttäret Olonja ja Nasti valmistuivat kumpikin opettajiksi Sortavalan seminaarista. Olonja on minun äitini. Valmistuttuaan hän toimi opettajana Taipaleella, ja solmi sen jälkeen avioliiton isäni Iivana Marttisen kanssa. Kotiseudullaan hän oli opettajana Latvajärvellä ja Kivijärvellä. Kummastakaan toimesta hän ei kertomansa mukaan saa-

Vienankarjalaisten pakolaislasten koulu Kajaanissa. Kuva otettu 1922. Opettaja Nasti Lesonen takarivissä toinen vasemmalta.

nut palkkaa. Nykyisin 88-vuotiaana hän asuu Helsingissä. Hänen sisarensa Nasti oli opettajana Karjalassa Malvisessa ja Akonlahdessa. Karjalaisten jouduttua jättämään kotiseutunsa hän oli aluksi opetustyössä karjalaisten lasten pakolaiskoulussa Kajaanissa ja Kymminlinnassa. Viimein hän tuli opettajaksi Suojärven Hyrsylään ja oli siellä viime sotiin saakka. Hän kuoli Siilinjärvellä pian sotien jälkeen.

Tavallaan Juakkosen sukuun kuuluu vielä Iisakki Pirhonenkin. Hän oli kotoisin Suomussalmelta ja oli jo nuorena poikana tullut kasakaksi Juakkosen Olekseille. Sittemmin hän meni naimisiin talon tyttären Iron kanssa. Nähtävästi uudet sukulaiset hommasivat hänet seminaariin, josta hän valmistui kiertokoulun opettajaksi vuonna 1907. Hän jäi Karjalaan ja oli vielä sotien aikaan elossa. Hänen poikansa valmistui opettajaksi vuonna 1928, ja oli virassa Suojärvellä sotavuosiin saakka. Tämän kirjoittaja valmistui Sortavalan seminaarista vuonna 1929. Samaan sukuun kuuluu vielä Joukenie Lesonen, joskaan hän ei opettajaksi valmistuttuaan ollut virassa, vaan meni naimisiin Vuokkiniemen Tollonjoelle. Kivijärvestä kotoisin, mutta Marttisen sukuun kuuluva on opettaja Sanni (Sandra) Marttinen. Hän on toiminut opettajantehtävissä Kajaanissa ja on nykyisin eläkkeellä. Kaikkiaan siis 13 opettajaa voi esittää tuo pieni salokylä kaukaisesta Karjalasta.

Olen usein miettinyt, millainen lienee ollut tuo pitkäpartainen karjalaisukko, Juakkosen suvun patriarkka, jolla riitti sisua ja uskallusta lähettää lapsensa korven sydäimestä pienestä kylästä kauas maailmalle. Hän kuoli niin varhain, ettei minulla ole hänestä henkilökohtaisia muistoja. Äitini sensijaan on kertonut, että hän oli kylän johtaja, kyläkokouksen puheenjohtaja sekä tsässöynän isäntä kuolinpäiväänsä asti. Äitini muistin mukaan venäläiset vainosivat häntä valistusharrastusten takia. Se kai tarkoitti samaa kuin Suomi-harrastukset. Hän oli ollut hyvä ja lempeä kaikille poikkeuksetta. Lukemattomia juttuja hänen luonteensa tästä puolesta on äitini minulle kertonut. Varoja koulutukseen saatiin suurin uhrauksin. Äitini lähtiessä opintielle myytiin »lehmä liivästä». Niitä on varmaankin täytyntä myydä montakin.

Jos olisimme saaneet olla rauhassa kotikylässämme, niin tästä joukosta olisi riittänyt kansan valistajia koko Vuokkiniemen pitäjälle. Arvokasta työtä ovat suvun jäsenet tehneet täällä Suomenkin kouluissa, mutta he olisivat varmasti sydämensä halusta tehneet päivätyönsä kotiseutunsa kaukaisen Karjalan saloilla.

Vivi Vuoristo

TIEDUSTELU KARJALAN HEIMON LUKIJOILLE

Tunnetteko vanhan polven karjalaisia, jotka ovat lähtöisin Suomussalmen pienoisista karjalaiskylistä Kuivajärveltä ja Hietajärveltä tai rajantakaisista Vuokinsalmen ja Niskajärven kylistä? Olen vuosien kuluessa tehnyt muistiinpanoja näiden kylien entisestä elämästä ja kielestä, mutta ennen kuin voin päästää kuvaukseni julkisuuteen, olisi vielä tarkistettava muutamia yllämainittujen kylien ihmisiin ja tapahtumiin liittyviä asioita. Jos tiedätte jonkun näiden kylien entistä elämää tuntevan henkilön, pyydän että ystävällisesti ilmoittaisitte hänen nimensä ja osoitteensa minulle, jotta voisin joko käydä hänen luonaan tai kääntyä kirjeitse hänen puoleensa.

PERTTI VIRTARANTA

os. Helsingin yliopiston Suomen kielen laitos
Fabianinkatu 33, Helsinki 17

KUISKATA VAI JUOHATTA?

Televisiossa ja muussa kuulutuksessa käytetään nykyisin sanaa: juontaja. Onpa joku ehtinyt ottaa itselleen kunniaa sanan keksimisestäkin. Sana on keksitty jo aikoja sitten, mutta annettakoon kiitosta sille henkilölle, joka tämän karjalan murteessa hyvin tunnetun sanan hoksasi siirtää murteen pimennosta television valoruutuun.

»Karjalan kielen sanakirja» kertoo sivulla 532, että juontua tarkoittaa vetää perässään, koota yhteen, jopa koota jatkuvasti omaisuutta. Tavallisesti juontaminen tarkoitti vetämistä ilman hevosta. Jos hevosia olisi käytetty, niin juontaminen olisi tehty vajain kuormin, usein vaikeista paikoista koottiin puuta ajotien varteen, jossa varsinaiset kuormat tehtiin.

Teattereissa on kuiskaaja. Hyvä nimi, mutta kysyä voimme, onko sanan merkitys täysin oikea? Näyttelijä tarvitsee kuiskaajan apua silloin kun unehattaa sanottavansa. Karjalan kielen sanakirjassa sivulla 527 on sana juohattaja — muistuttaja. Eikö juohattaja olisi yhtä hyvä ehkä parempikin kuin kuiskaaja?

Henki-sanalla on karjalan kielessä ollut hyvin monta merkitystä. Ainakin 10 eri selitystä löytyy tälle sanalle. Kirjasta löytää sanoja, joilla on sama merkitys kuin kirjakielessäkin, esim. huora on huora. Juutalaisella on hyvä nimi jevrei, huuhkaja on hyybie! Ennestään tunnette hiiren- ja pierunkarvaisen hevonen. Tiedättekö minkä värinen on huopavuksenkarvaine? Se on vaalean vihreä! Edelleen sama sanakirja kertoo, että huikata on hihkaista tai vaihtaa, mutta Suojärvellä »huikata» tarkoitti vaihtamista päittäin — ilman välirahaa. Jos tämä kirjoitus ei miellytä, niin sanakirja antaa nimimerkille ja lukijoille vastauksena: »mimmone firmu moine i kleimu». Hankikkaa kiireesti Karjalan kielen sanakirja — sen parissa aika kuluu ja muistot alkavat elää.

Kontrosen bunukka.

P.S. Milloin suomenkielessä keksitään bunukalle hyvä vastine? Lapsen lapsi on liian pitkä.

(bunukka/vunukka on sanaväännös venäläisestä sanasta VNUK. Briha).